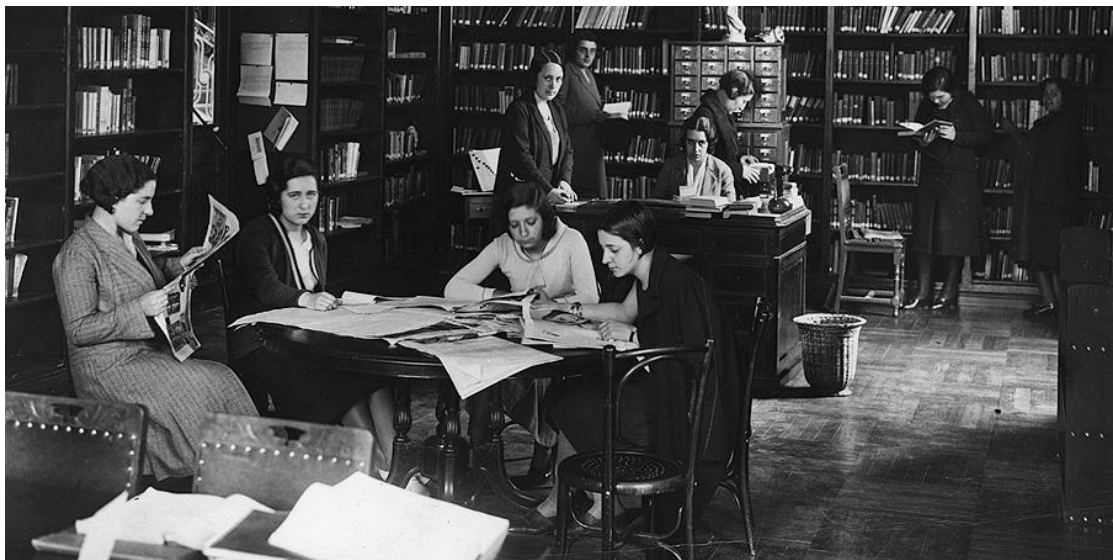

PIONERES

DONES UNIVERSITÀRIES DE LA SEGONA REPÚBLICA

DURADA

Documental de 72'.

STORY LINE:

Dedicat a aquelles dones catalanes que van ser pioneres en els estudis universitaris (Filosofia i Lletres i Ciències) durant el període entre la Segona República i el final de la Guerra Civil. (1931-1941). Mitjançant una trobada amb els seus familiars ens endinsem a les seves vides d'estudiants i la seva lluita per la igualtat personal i professional.

SINÒPSI:

Entre la Segona República i el final de la Guerra Civil unes dones catalanes van poder aconseguir llurs llicenciatures. El període en què van estudiar és molt important històric i políticament, clau en l'esdevenir de totes elles i posteriorment en la lluita per la igualtat de la dona personal i professionalment parlant. Per aquelles dones de classe mitja no era fàcil pensar i fer realitat el fet d'estudiar una carrera Universitària que per una part estava dedicada als homes, (que així i tot no eren molts) i per altra part les dones estaven dedicades al casament o a aprendre un ofici com a màxim. Quan van començar a estudiar? L'ingrés a la universitat el van fer entre el 1931 i el 1933.

Eulàlia Presas, Elisa Sales, Carmina Pleyán, Dolors Pomar, Maria Bernet, Carme Picart i Margarita Figueres, van estudiar Filosofia i Lletres en les diferents branques. Maria Vilà Clé i Dolores Alvarez Castrillón, van estudiar Ciències.

L'1 de juny del 1933 un decret signat pel president de la II República Espanyola, Niceto Alcalá Zamora, i pel ministre espanyol d'Instrucció Pública, Fernando de los Ríos, aprovà l'autonomia de la universitat catalana projectada pel Govern de la Generalitat de Catalunya d'acord amb la Constitució republicana del 1931. Entre les novetats hi hagué el català que fou declarat llengua oficial de la universitat, juntament amb el castellà, que fins llavors n'era la llengua oficial única. La nova universitat es definí com a autònoma, catalana i social, impulsà uns Estudis Universitaris per a Obrers, dotà beques per a estudiants amb pocs recursos econòmics i nomenà com a catedràtics i professors alguns que ho eren d'altres universitats i també professionals prestigiosos en diverses matèries que fins llavors no col·laboraven amb la universitat. Un dels professors que van tenir les noies que van estudiar Clàssiques era en Carles Riba.

La Universitat va romandre tancada poc temps durant la Guerra Civil. Quasi totes van acabar el 1941 a causa de la guerra i la proclamació de la Dictadura.

El documental personifica cadascuna d'aquestes dones en l'entorn polític i universitari de l'època, quan elles van estudiar la carrera. Parla l'única que és viva, Elisa Sales, que actualment té 105 anys, però són els fills de totes elles qui fan el retrat de totes les seves mares en una trobada conjunta. Totes van ser molt actives intel·lectualment, decidides, amb ganes d'estudiar i exercir una professió durant la post guerra.

D'una manera o una altra, els devem aquest petit homenatge en format documental per la seva aportació a la igualtat de les dones.

PERSONATGES

Eulàlia Presas:

Quan va acabar la Universitat i va tenir la llicenciatura de Llengües clàssiques, va donar classes de Llatí en una acadèmia. Després de tenir tres fills va exercir com a professora de Llatí i Grec a l'escola Tècnic Eulàlia i més tard li van proposar d'exercir la seva professió a l' Institut de Recerca Joanot Martorell. Posteriorment, va estar a l'Institut de Masnou i finalment a l'Institut de Sant Cugat on es va jubilar. Va ser una gran traductora de l'anglès i el francès i va traduir "El banquet" de Plató del Grec al Català per l'editorial Bernat Metge. Va viure a Barcelona fins els 105 anys.

Plan 1931 (Compartido) Estudios comunes.

UNIVERSIDAD DE BARCELONA

Facultad de Filosofía y Letras

Enseñanza oficial

Curso de 1932 a 1933

Convocatoria de _____

Registro especial núm. 32

Il. Sr. Decano

D. Eulalia Presas Planas

natural de Barcelona provincia de _____

de 16 años de edad, con Cédula personal de clase 113 núm. 53623

expedida en Palma el día 18 de Nov de 1931.

con domicilio en Barcelona, calle de Valencia

núm. 30 piso 12 por _____ con certificado de revocación expedido

por D. Carlos Alós en _____ el

día _____ de _____ de 1932, a V. S. con el debido respeto

expone:

Que deseando ser examinado en el presente curso en esa Facultad, para dar

validez académica a sus estudios, llenando los requisitos establecidos por las dis-

posiciones vigentes.

SUPLICA a V. S. se digne admitirle la matrícula de las siguientes asignaturas, mediante

el pago de los derechos respectivos que acompaña adjuntos.

ASIGNATURAS (Consiguese el orden de prelación)	N.º de orden de la pagineta de examen
1.ª Historia de España	13
2.ª Lengua y literatura Española	6
3.ª Lengua Latina	24
4.ª Lengua Griega	34
5.ª Lengua Catalana	16
6.ª Introducción a la Filología	15
7.ª Poema del arte	12

Gracia que no dado alcanzar de la reconocida justicia de V. S. cuya vida guarde Dios muchos años.

Barcelona 18 de Octubre de 1932

Firma del alumno.

Eulalia Presas

Mod. 11 bis

NOTA.-El nombre y apellidos del alumno deberán estar escritos con toda claridad a fin de evitar equivocaciones.

Elisa Sales:

Era de Lleida i va començar la carrera de Dret a Saragossa. Posteriorment va venir a la Universitat Central de Barcelona on va estudiar tres cursos. Quan va començar la guerra els pares la van cridar a Lleida. Els pares tenien una escola que va ser bombardejada amb la mare dins on va morir. Ella es va fer

càrrec de la família fins l'any 39 on va marxar exiliada a Mèxic. Va deixar la carrera interrompuda. Viu a Barcelona i té 103 anys,

UNIVERSIDAD DE BARCELONA

Facultad de _____

del alumno **Sales Serra** D. **Elisa**

de **Lleida** provincia de _____ de _____ años de edad.

Hijo de D. _____ y de D.ª _____ nacido el día _____ de _____ del año _____

según certificación de nacimiento expedida en _____ a _____ de _____ de _____

autorizada por _____

Domicilio del alumno en Barcelona **Reus 4 - 7º**

Nombre del padre, madre, tutor o encargado del alumno: D. _____ provincia de _____ calle o plaza _____ n.º _____

que reside en _____ en _____ a _____ de _____

Exhibió certificado de revacunación expedido por el Dr. _____ de _____

Al interesado le fué expedido carnet de identidad el día _____ de _____ de _____

EXPEDIENTE ACADÉMICO

Bachillerato: Bachiller por el Instituto _____ en _____ de _____ con calificación de _____ Título expedido _____

por el Rector de la Universidad de _____ en _____ de _____

Verificó los ejercicios de ingreso en la Universidad de **Barcelona** el día **15** de **Oct** de **1937** con la calificación de **Admitido**

Licenciatura en _____ Sección de _____

ESCOLARIDAD				Asistencias a Seminarios, Laboratorios y Clínicas			
INSCRITO EN EL CURSO DE	MATERIAS	Profesor	Asistencias	INSCRITO EN EL CURSO DE	MATERIAS	Profesor	Asistencias
1933-34	Lengua catalana Lleida Lleida Lit general Lit catalana Lit de Barcelona Lit de Barcelona Lleida i Lit del Art Geografia		Asistido				
			Asistido				
			Asistido				
			Asistido				
			Asistido				

Carmina Pleyan:

Neix a Lleida el 10 de gener de 1917

Estudia ensenyament secundari al Institut de Lleida

Als anys 30 es trasllada a Barcelona per estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat Autònoma. S'integra a la tertúlia de l'Ateneu Barcelonès (amb F. Gomà, P. Ribera, O. Samsó, J. Vinyoli, J. Garcia Lopez, etc.)

Va ser professora de llengua i literatura (d'ensenyament secundari).

Considerava que calia una profunda renovació pedagògica. Es va esforçar en posar les aportacions de la lingüística al servei del aprenentatge i el desenvolupament personal dels alumnes. Es va interessar especialment pel procés d'aprenentatge del alumnes amb dificultats. En gran part de la seva activitat professional va col·laborar estretament amb el seu marit, José García López.

Al llarg de tota la seva vida professional, i en paral·lel a la tasca docent, escriu nombrosos llibres: treballs sobre literatura i lingüística, així com reflexions sobre l'ensenyament i el paper clau del domini de la llengua, però, sobre tot, llibres de texts adreçats a tots els nivells educatius.

Al 1988 se li concedeix la Creu de Sant Jordi.

Dolors Pomar:

Va néixer a Valladolid el 22 de juny de 1917, filla d'un joier mallorquí d'origen xueta i mare madrilenya. Al 1933 va entrar a la Universitat de Autònoma de Barcelona a la Facultat de Filosofia i Lletres per cursar la carrera de Filologia Romànica. Va ser deixeble de Pompeu Fabra, del qual va conservar fins a la mort alguna correspondència i una dedicatòria en un dels primers exemplars del Diccionari General de la Llengua Catalana (1932) i uns fulletons sobre la Gramàtica catalana. Va ser la darrera presidenta de la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya abans de la Guerra Civil. Durant la Guerra va col·laborar amb l'Institut Jaume Balmes i també amb la República encarregada de traduir i arxivar totes les notícies que es publicaven a Europa sobre aquests fets. Acabada la Guerra va ser expulsada de l'Institut Jaume Balmes, es va casar i va tenir quatre fills, un dels quals va morir prematurament. Al 1952 va quedar sola, amb tres fills, i es va veure obligada a treballar en diferents llocs: el Col·legi Loreto, al Palau Simó, avui enderrocat, i després a l'Institut Tècnic Eulàlia, que durant el Franquisme va ser rebatejat com Estudios San Marcos. Va professar les assignatures de llengua i literatura catalana i castellana.

Maria Bernet:

Maria Bernet i Ribera va néixer a Barcelona l'any 1916 i va morir a Artesa de Segre l'any 2011. Va estudiar el batxillerat a l'escola Blanquerna de Barcelona i va fer estudis superiors a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona entre 1931 i 1936.

Maria Bernet, a l'estiu del 1936, es va incorporar al gabinet de traducció d'articles de premsa internacional sobre la Guerra Civil muntat a la Generalitat pel poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel, company de promoció a la Facultat.

A finals de l'any 1937 va realitzar l'examen de conjunt per tal de validar la llicenciatura ja acabada més d'un any abans, per bé que els vencedors de la guerra l'hi anul·larien el 1939 i hauria d'examinar-se anys després de nou.

Aleshores ja treballava en una feina distinta, a la Secció de Recuperació d'Arxius del Servei de Patrimoni de la Generalitat, sota la direcció d'Agustí Duran i Sanpere. Es tractava d'un equip organitzat per tal de procedir al salvament de la documentació històrica d'esglésies i altres institucions, sovint amenaçada pels fets de la revolució i de la guerra. Entre altres, també hi va treballar un temps Martí de Riquer. Allà es va mantenir fins a l'entrada a

Barcelona de les tropes franquistes, que la va sorprendre realitzant classificacions de material d'arxiu al monestir de Pedralbes, on era centralitzada l'activitat del servei. A primers de l'any 1938 va ésser nomenada ajudant de classes pràctiques d'Arqueologia a la Universitat de Barcelona, a proposta del catedràtic Josep V. Amorós, essent renovada en l'encàrrec després fins al curs 1941-1942.

Acabada la guerra va perdre la feina a la Generalitat, suprimida pel franquisme. Treballava com a professora de Filosofia i d'Història a dos centres privats: el Col·legi de Lestonnac i l'Acadèmia Re-Vir-Cien, però va optar per deixar la feina a la Universitat, on també treballava Joan Maluquer de Motes, perquè no suposava remuneració a cap dels dos. Va tenir quatre fills i el 1949 es va traslladar a viure a Salamanca.

1

UNIVERSITAT DE CATALUNYA

Curs del 1936 al 1937

FACULTAT DE _____

Secció de _____

N.º 5

MATRÍCULA GRATUITA

EXCL. LM. SR. M.ª Dolores Pinar i Sorado

natural de Valladolid, de 20 anys d'edat,
amb cèdula personal de classe _____, tarifa _____, n.º _____, lliurada a _____
d' _____ del 193 _____, i amb domicili a Barcelona, carrer Mallorca n.º 155
a V. E. atentament exposa:

Que desitjant cursar en aquesta Universitat de Catalunya els estudis de la Carrera de Filosofia i Lletres, i assabentat de les normes establertes per Ordre del Departament de Cultura del Govern de la Generalitat de 18 de setembre d'enguany i del Decret del Govern de la República del 19 del mateix mes.

Prega a V. E. que, prèvia la tramitació establerta, se li admeti provisionalment l'inscripció de les disciplines

de l'esmentada Carrera de Filosofia, acceptant la resolució superior que recaigui en aquesta petició per a formalitzar el pagament dels drets corresponents, cas d'ésser favorable, i amb bonificació de MATRÍCULA GRATUITA, per al qual adjunta instància raonada i documentada.

El sol·licitant declara baix la seva responsabilitat que està sotmès a l'autoritat familiar de M.ª Dolores Pinar, resident a Barcelona, carrer Mallorca n.º 155
185-4723

Visqueu molts anys.

Barcelona, 5 de Novembre
Signaturo,
M.ª Dolores Pinar

Excl. lm. Sr. Rector Comisari de la Universitat de Catalunya.

Carme Picart:

Va estudiar llengües Clàssiques. Quan va tenir la llicenciatura va donar classes de Llatí i Grec fins la seva jubilació a les Escoles Virtelia . Estava casada i tenia dues filles .

Margarita Figueres:

Neix a Reus el 17 de juny del 1915 Cursa estudis de magisteri a Tarragona. L'any 1934 ingressa a La universitat Central de Barcelona per començar estudis de llengua i literatura romàniques.

En iniciar-se la guerra civil ha d'abandonar els estudis universitaris. Els seus pares son empresonats. Alliberada la mare, fugen cap a la frontera francesa i passen a San Sebastian on Margarita Figueres va treballar com a mestra fins el final de la guerra.

En tornar ja no va continuar els estudis a la Universitat.

La seva activitat un cop casada es centra el l'obra del seu marit, Rafel Ballester. Concretament en la correcció dels seus llibres de historia.

Maria Vila i Clé:

Va néixer a Argelaguer el 12 d'abril de 1916, la gran de set germanes. Va venir la Barcelona a estudiar al Institut Balmes. A Barcelona només hi havia aquest institut, al matí hi anaven els nois i a la tarda les noies, que eren molt poques. L'any 1934 es matricula a la Universitat, un primer any comú entre varies llicenciatures, i al segon va escollir matemàtiques. Amb la guerra la Universitat tanca, i acabada aquesta pot tornar a matricular-se i acaba els estudis de matemàtiques l'any següent, després que deixessin fer dos cursos en un any. A finals del 41 es casa i té cinc fills. Va treballar des de jove en un petit taller del seu pare, a mitja jornada, i esporàdicament va donar classes particulars de matemàtiques.

UNIVERSIDAD DE BARCELONA

FACULTAD DE CIENCIAS

Antecedentes para la expedición, de la Tarjeta de identidad escolar del alumno de dicha Facultad
 D. Maria Vila Clé con arreglo al R. D. de 23 de Octubre de 1914 y R. O. de 8 de Febrero de 1915, a cuyo efecto acompaña tres fotografías y la cantidad de
 pesetas.

Es hijo de D. Juan y de D.ª Rosa
 y nació en Anglaquer (provincia Lerida)
 el día 12 de Octubre de 1916.

Su padre tutor encargado } D. Juan Vila Ferrán
 reside habitualmente en Barcelona (provincia de id.)
 calle de Amílcar número 32

El alumno reside habitualmente } en Barcelona en la calle de Amílcar
 accidentalmente }
 núm. 32 piso tercer

Barcelona 12 Septiembre 1929

FIRMA DEL ALUMNO.

Recibí la tarjeta serie A núm. 373
FIRMA DEL ALUMNO.

Maria Vila Clé

OBSERVACIONES

1° Todo se escribirá con letra bien legible.
 2° Se consignará el nombre y los dos apellidos, y cuando alguno de éstos sea compuesto, unido por medio de un guión.
 3° Las fotografías serán en papel, de 4/4, por 6 cm. y el busto estará en ella en posición apaisada.
 4° El alumno que firma esta solicitud será responsable de los errores u omisiones contenidas en ella.

XCBM 751 7800 P. 1207

Dolors Alvarez-Castrillon:

Va néixer a Barcelona al 1916. Va estudiar el Batxillerat alemany a l'Escola Alemanya de Barcelona juntament amb el Batxillerat espanyol obligatori per estudis superiors. Es va llicenciar en Ciències Físiques a la Universitat de Barcelona. A l'acabar va ser professora de física i matemàtiques a l'Escola Suïssa de Barcelona i també va ser professora al Liceu Francès. Es va casar i va tenir 7 fills. Va col·laborar junt amb el seu marit Manuel Tremoleda en dos laboratoris d'assaig i calibratge: Afora i Protón.

FITXA TÈCNICA

DIRECCIÓ: LALA GOMÀ

FOTOGRAFIA: XAVIER GIL

PRODUCCIÓ EXECUTIVA: SERGI DOLADÉ

PRODUCCIÓ DELEGADA: EVA FONTANALS

MONTATGE: MACBETH CLARK

SO: ALBERT GAY

PRODUCTORES: ARPA FILMS i NAO CINEMATOGRÀFICA

AMB EL SUPORT

Museu d'Història de Catalunya

Institut Català de la Dona

Universitat de Barcelona

Filmoteca de Catalunya

Fundació Margarita Sales

Pere Portabella

LALA GOMÀ, curriculum vitae

Ha rebut el Premi Nacional de Cultura, en l'apartat d'Audiovisuals, concedit per la Generalitat de Catalunya. Ha treballat a TV3 com a realitzadora-directora de programes culturals i documentals entre d'altres. Documentals realitzats: "Granados y Delgado, un crimen legal", (co-dirigit amb Xavier Muntanya) i premiat amb la medalla de plata al festival de Documentals de Biarritz, "Palo Alto" premi de l'Associació Catalana de Crítics i el premi Atlàntida del Gremi d'Editors pel Reportatge "Carlos Barral, in memoriam". Altres Documentals: "Winnipeg, paraules d'un exili", "Estimada Waheeda", sobre una dona afgana i dos sèries realitzades amb nens del món sobre les paraules i l'art.

Sèrie "el Sol de la nit" sobre el sentit de les paraules proposat a nens de cinc països del món.

Sèrie "El color nou" sobre el coneixement dels pintors proposats a nens de 5 països del món que no n'havien vist mai cap.

Al 2013, "L'estrambòtic naixement de Venus"

El 2014, el documental "L'hort de les cases"

Direcció del Documental "Free, Hadijatou contra el Estado" Biznaga de plata al Festival de Màlaga 2017.